

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Інвестиційний розвиток підприємництва є ключовим фактором у формуванні стійкої економіки. Завдяки інвестиціям підприємства мають можливість удосконалювати технічну базу, впроваджувати інноваційні технології, розширювати масштаби діяльності та підвищувати конкурентоспроможність. На рівні країни інвестиції сприяють поліпшенню інвестиційного клімату, зростанню економічної активності та створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу. Особливо важливою є роль інвестування в умовах війни, коли економіка країни стикається з масштабними викликами, такими як руйнування інфраструктури, скорочення виробничих потужностей і загальна економічна нестабільність. На тлі економічної кризи та військових дій в Україні питання залучення іноземних інвестицій набуває особливого значення. Інвестиції стають одним із ключових інструментів для підтримання економіки в кризовий період і забезпечення її відновлення в майбутньому.

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно в усіх галузях економіки. Аграрний сектор України є одним із найбільш перспективних напрямів для залучення інвестицій, з огляду на високий природно-ресурсний потенціал і стабільний попит на аграрну продукцію на світових ринках. Експорт аграрної промисловості України є важливою складовою економіки країни, оскільки аграрний сектор традиційно є одним із основних джерел зовнішньої торгівлі та валютних надходжень. Аналіз даних про експорт товарів аграрної промисловості за останні роки дає змогу оцінити не лише економічні тенденції, а й вплив різних зовнішніх та внутрішніх факторів на цей сектор. Загалом, інвестиції в аграрний сектор України демонструють стабільне зростання в умовах викликів, зокрема, економічної кризи, війни та політичної нестабільності. Однак найбільші зміни спостерігаються у розподілі інвестицій між різними підсекторами, що також відображає зміни в пріоритетах розвитку економіки та підтримці різних галузей.

Аграрний сектор України є ключовою складовою національної економіки та важливим напрямом для залучення іноземних і внутрішніх інвестицій. Завдяки багатим природним ресурсам, зокрема чорноземам, країна входить до топ-10 найбільших експортерів сільськогосподарської продукції у світі.

Значний вплив на інвестиційну привабливість аграрного сектору мають міжнародні рейтингові агентства, які враховують макроекономічну стабільність, інтеграцію України в глобальні ринки та державну підтримку

стратегічних проєктів. Спостерігається наступна динаміка по ключових індексах:

- Рейтинг інвестиційної привабливості країн світу - Україна у період з 2019 по 2023 роки демонструвала стабільність у своєму рейтингу, займаючи 85-е місце в 2019 році та 92-е місце в 2023 році (з 141-135 країн). Хоча країна залишалася на схожих позиціях протягом кількох років, цей результат вказує на певні труднощі в залученні іноземних інвестицій через економічну та політичну нестабільність, а також через зовнішні фактори, такі як війна.

- Рейтинг за індексом економічної свободи: Україна демонструє значне коливання в цьому показнику, піднявшись з 120-го місця в 2019 році до 109-го місця в 2020 році. Однак, у 2022 році країна різко опустилася до 150-го місця, що відображає негативні наслідки війни для економічної свободи та інвестиційного клімату в країні.

- Індекс інвестиційної привабливості (5 балів): В Україні спостерігається певне зниження цього індексу від 2.95 балів у 2019 році до 2.44 балів у 2023 році. Це свідчить про зниження інвестиційної привабливості на фоні макроекономічної нестабільності, труднощів у бізнес-середовищі та потреби в структурних реформах для покращення умов для інвесторів.

- Рейтинг за індексом ведення бізнесу: демонструє покращення впродовж перших років дослідження (від 71-го місця в 2019 році до 64-го в 2020 році), що свідчить про покращення бізнес-клімату. Однак у 2022 році цей рейтинг значно погіршився (116 місце), що є наслідком війни та економічної кризи.

Економічний розвиток країни значною мірою залежить від стану інвестиційного клімату, який формується через стратегії уряду та загальний економічний стан. Аграрний сектор, як одна з основних складових економіки, потребує особливої уваги до створення сприятливих умов для залучення інвестицій, оскільки ефективність його розвитку має прямий вплив на продовольчу безпеку та соціально-економічну стабільність.

Відомо, що правове регулювання інвестиційної діяльності та судова практика належать до найважливіших чинників, які реально впливають на оцінювання інвестиційного клімату.

З метою покращення інвестиційного клімату України існує нормативно-правова база, яка постійно вдосконалюється та оновлюється. Наприклад, Законом України “Про режим іноземного інвестування” для іноземного інвестора в Україні встановлено національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, тобто рівні умови діяльності з українським інвестором. Вказаним Законом іноземним інвесторам даються державні гарантії захисту їх капіталовкладень. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації, а їх вилучення може бути здійснене лише у випадках стихійного лиха.

Міждержавні угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій – це важливі правові документи, які регулюють взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності. Вказані угоди є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям та захисту їх на території іншої держави. Вони укладені з 70 країнами світу.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій у 2000 році Верховною Радою України ратифіковано Вашингтонську Конвенцію 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Законом України від 16 листопада 2006 № 358 "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність" врегульовано питання про надання іноземним банкам права відкривати на території України філії та здійснення такими філіями банківської діяльності. Реалізація цього Закону має сприяти активному розвитку банківської системи України через широке залучення іноземного капіталу, застосування сучасних банківських технологій, розширенню спектру та якості банківських послуг для споживачів.

Верховною Радою України 21 червня 2022 р. ухвалені закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво» та «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво».

Також важливо не лише встановити фактори впливу на інвестиційний клімат, але й визначити конкретні напрями та заходи для ефективного інвестиційного розвитку. Зокрема, для аграрного сектору важливо не лише створити сприятливі умови для залучення капіталу, але й забезпечити стабільність у політичній ситуації. Політична стабільність сприяє зниженню ризиків і підвищенню довіри до уряду, що є критичним для прийняття інвестиційних рішень. Інвестори надають перевагу країнам з прозорим процесом ухвалення рішень та відсутністю політичних криз, оскільки це забезпечує передбачуваність умов для ведення бізнесу в аграрному секторі.

Прозорість у політичних процесах допомагає забезпечити ефективну взаємодію між урядом, бізнесом і громадянським суспільством, що є важливим елементом для залучення інвестицій. Прозорість ухвалення рішень дозволяє інвесторам планувати свою діяльність, оскільки вони можуть передбачати умови для ведення бізнесу, а також мати впевненість у стабільності та чесності владних структур.

Для України важливо впроваджувати стимули для інвестиційної діяльності, що забезпечить економічне зростання та посилить оборонну

спроможність у довгостроковій перспективі. Це складний і багаторічний процес, який потребує наукових досліджень і застосування економіко-математичних розрахунків для ефективного планування економічної політики держави.

Іноземні інвестиції є важливим фактором для створення сприятливих умов для інвестування та ефективного функціонування закордонного капіталу в країні. Вони допомагають уникати монополізації економіки, сприяють формуванню ефективної структури виробництва, розвитку ринкових відносин і конкурентних переваг серед підприємств. З метою залучення ресурсів багато країн використовують різні інструменти стимулювання інвестиційної діяльності залежно від: стратегії, економічного розвитку та конкретних потреб.

Найбільш актуальними засобами відновлення інвестиційної привабливості для України в час війни є інститут страхування інвестицій від військових ризиків і програми державно-приватного партнерства. Наявність інституту страхування є однією з основоположних підстав для залучення інвесторів у надійний правовий простір для створення сприятливого інвестиційного клімату. За 2022 р. Міністерством економіки України опрацьовано пілотний проєкт страхування від військових ризиків, який Україна реалізує разом із Багатостороннім агентством із гарантування інвестицій (далі – MIGA), що належить до групи Світового банку. На цю ініціативу наша держава отримала від MIGA 30 млн доларів. Банком «Львів» залучено 15 млн доларів США від Фінансової корпорації розвитку США (далі – DFC) і Агентства США з міжнародного розвитку USAID саме на покриття кредитних ризиків українського бізнесу. Фінансова корпорація розвитку США DFC повідомила про готовність кредитувати український бізнес у рамках окремих проєктів на суми від 1 млн до 1 млрд доларів США на кожен із них. Державно-приватне партнерство є одним з ефективних інструментів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України та водночас дієвим механізмом, який сприяє розвитку відносин між державами, органами та бізнесом. Держава гарантує додержання встановлених законодавством України умов для провадження діяльності приватних партнерів, пов'язаної з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів

Отже, для покращення інвестиційного клімату в аграрному секторі України необхідна реалізація комплексного підходу, який включатиме як політичні, правові, економічні, так і соціальні реформи. Лише за умов стабільності, прозорості та належного правового захисту можна створити сприятливе середовище для інвестування, що забезпечить розвиток аграрної галузі та покращить економічну ситуацію в країні